

Περιεχόμενα

Πρόλογος	13
-----------------------	----

Εισαγωγή	16
-----------------------	----

1 Υποθέσεις και ερωτήματα	17
2 Τα όρια της σύγχρονης ελληνικής πόλης: Μεθοδολογικές αφηρητές και προσεγγίσεις	20
▪ Αρχικές θεωρήσεις: Αστικοποίηση, χωρο-κοινωνικοί μετασχηματισμοί, τοπίο	20
▪ Η περιφέρεια της Θεσσαλονίκης ως πεδίο της έρευνας	23
3 Η διάρθρωση του βιβλίου	24

Κεφάλαιο 1

Αστικοποίηση και ο χώρος της αστικής περιφέρειας

Οι ιδιαιτερότητες των ελληνικών πόλεων	26
---	----

1 Προσεγγίσεις της αστικοποίησης: από τη μακρο- στη μικρο- κλίμακα	27
2 «Κοσμοπολίτικη» αστική θεωρία και «συνήθεις πόλεις»	33
3 Μεταβολές στη χωρική διάρθρωση της πόλης και διάσπαρτη αστικοποίηση	35
4 Μετασχηματισμοί της αστικής περιφέρειας – Τύποι περιαστικών συγκροτήσεων	41
5 Η ιδιαιτερότητα των ελληνικών πόλεων και η μεταπολεμική αστικοποίηση στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου	44
▪ Πρώτη μεταπολεμική περίοδος (δεκαετίες '50, '60, '70)	45
▪ Δεύτερη μεταπολεμική περίοδος (τέλος δεκαετίας '70, δεκαετίες '80, '90, 2000)	49
6 Το φαινόμενο της αστικής διάχυσης στις ελληνικές πόλεις	52
7 Το αστικό μωσαϊκό: Κοινωνικές διαιρέσεις και αποκλεισμοί στις ελληνικές πόλεις	55

Κεφάλαιο 2

Θεσσαλονίκη: μία «συνήθης πόλη» στον ευρωπαϊκό Νότο

Αστικοποίηση, οικιστική διάρθρωση, χωρο-κοινωνικοί μετασχηματισμοί	60
---	----

1 Η θέση της Θεσσαλονίκης στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο	61
2 Πληθυσμιακή εξέλιξη 1951-2011	64
3 Οικιστική εξέλιξη και χωρική διάρθρωση	68
4 Σχήματα κοινωνικού διαχωρισμού στη Θεσσαλονίκη	93
5 Προσεγγίσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στη Θεσσαλονίκη	96
6 Η (σύγχρονη) περιφέρεια της Θεσσαλονίκης – ένας άγνωστος τόπος	101

Κεφάλαιο 3**Ο σχεδιασμός του ακραίου αστικού και περιαστικού χώρου**

Θεσμικό πλαίσιο και αποσπασματικές πολεοδομικές πρακτικές στην περιφέρεια της Θεσσαλονίκης (1975-2013)	102
1 Εξωαστικός χώρος: η εκτός σχεδίου δόμηση	104
2 Ακραίος αστικός χώρος: οι επεκτάσεις του σχεδίου πόλης μέχρι τις αρχές της δεκαετίας 1980	106
3 Ακραίος αστικός χώρος: οι επεκτάσεις του σχεδίου πόλης στην «Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση» και τον Ν.1337/83	109
4 Περιαστικός χώρος: Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου και Τοπικά Ρυμοτομικά Σχέδια στον Ν.1337/83	118
5 Ακραίος αστικός χώρος: οι επεκτάσεις του σχεδίου πόλης στον Ν.2508/97	123
6 Αποσπασματικές πολεοδομικές πρακτικές στην αστική περιφέρεια	127
▪ Εντοπισμένα προγράμματα κατοικίας	127
<i>Χωροθέτηση και σχεδιασμός συγκροτημάτων κοινωνικής κατοικίας</i>	127
<i>Χωροθέτηση προσωρινών κατοικήσεων τσιγγάνων</i>	129
<i>Οικοδομικοί συνεταιρισμοί – Πολεοδόμηση με ιδιωτική πρωτοβουλία</i>	129
▪ Νομοθετικές και άλλες ρυθμίσεις από ‘ανεξάρτητες’ πολιτικές	136
<i>Πολιτική γης στην περιφέρεια της Θεσσαλονίκης</i>	136
<i>Πολιτική στεγαστικής αποκατάστασης «ειδικών κοινωνικών ομάδων» (παλινοστούντων ομογενών και Ελλήνων τσιγγάνων)</i>	137
7 Οι ιδιαιτερότητες εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού στην περιφέρεια της Θεσσαλονίκης (1975-2013) – Οριοθέτηση της ζώνης μελέτης	138
▪ Τυπολογία ενοτήτων κατοίκησης με αφετηρία τη θεσμική τους πολεοδομική ένταξη	143
<i>Κριτήρια κατάταξης ενοτήτων κατοίκησης</i>	146
<i>Ζητήματα, επισημάνσεις και επιλογές κατά την οριοθέτηση των ενοτήτων</i>	148
▪ Παρακολούθηση των μεταβολών με κύριο άξονα τις πολεοδομικές συνθήκες	153

Κεφάλαιο 4**Μετασηματισμοί της περιφέρειας της Θεσσαλονίκης**

Ιστοριο-γεωγραφική προσέγγιση της κατοίκησης και του τοπίου (1945-2013)	168
1 Δεκαετία ‘40 – μετά τον πόλεμο: το κατώφλι της ενδοχώρας	170
2 Δεκαετίες ‘50 και ‘60: η πρώτη διάχυση της κατοίκησης	175
3 Δεκαετία ‘70: όξυνση των προβλημάτων κατοίκησης	188
4 Δεκαετία ‘80: εισαγωγή αρχών πολεοδομικού ορθολογισμού	198
5 Δεκαετία ‘90: αρχές ενός εντεινόμενου κατακερματισμού	216
▪ Πληθυσμιακή εξέλιξη και οικοδομικό απόθεμα	230
▪ Κάτοικοι και κατοικίες στις περιοχές οριστικής, μεταβατικής και ασαφούς πολεοδομικής συνθήκης	232
6 Δεκαετία 2000: Η πόλη τα «μέσα-έξω» και το νέο μωσαϊκό κατοικήσεων	238
7 Αρχές δεκαετίας 2010: Κρίση και συγκεχυμένη αστική ανάπτυξη	258
Διαγράμματα (4.1 - 4.12)	262

Κεφάλαιο 5

Η γεωγραφία της ετερότητας

Σχηματισμοί και διαδικασίες στη μακρο- και μικρο- κλίμακα και τα όρια του σχεδιασμού	274
1 Η «ταυτότητα» των κατοίκων στο τέλος της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου	276
2 Περιοχές ιδιαίτερης χωρικής – κοινωνικής συγκρότησης	284
▪ Η κατοίκηση στα συγκροτήματα κοινωνικής κατοικίας	284
▪ Η κατοίκηση ομογενών	297
▪ Η κατοίκηση τσιγγάνων-ρομά	302
▪ Η κατοίκηση οικονομικών μεταναστών	315
3 Η γενική εικόνα της ετερότητας και η συγκρότηση χώρων κοινωνικού αποκλεισμού	317
▪ Χώροι κοινωνικού αποκλεισμού	321
<i>Καταφύγια και κρησφύγετα</i>	321
<i>Στιγματισμένες γειτονιές</i>	323
<i>Γκέτο τσιγγάνων-ρομά</i>	323
<i>Μικρόκοσμοι μειονοτήτων</i>	325
▪ Πολιτικές ταυτότητας και ο ρόλος των φορέων	325
4 Κοινωνική διαίρεση και κατακερματισμός της αστικής περιφέρειας	329
5 Η σημασία της πολεοδομικής συνθήκης των κατοικήσεων στην κατανομή των κοινωνικών ομάδων	330
6 Κοινωνικές επιπτώσεις του ατελούς (επίσημου) σχεδιασμού της περιφέρειας	332
7 Ενσωματώσεις και αποκλεισμοί της διάσπαρτης αστικοποίησης	333

Επίλογος

Τα όρια της σύγχρονης ελληνικής πόλης

Τοπία που χάθηκαν – Πραγματικότητες που διαφεύγουν	334
Πανοραμικές απόψεις της σύγχρονης αστικής περιφέρειας	344

Συντομογραφίες	363
-----------------------------	-----

Βιβλιογραφία – Πηγές	365
-----------------------------------	-----

Προέλευση εικόνων	388
--------------------------------	-----

Ευρετήριο	390
------------------------	-----

Ονομάτων και όρων	390
-------------------------	-----

Τοποθεσιών, συνοικιών και τοπωνυμίων στη Θεσσαλονίκη	396
--	-----